

Szigeti Jenő:

*Egyház és művelődés – Tanulmányok a protestáns vallásosság
történetéből*

SZEGED, EFO KIADÓ ÉS NYOMDA, 2018

A Miskolci Egyetem és az Adventista Teológiai Főiskola egykori professzora nem akármilyen küldetésre vállalkozott e kötet tanulmányainak megírása és egy csokorba rendszerezése kapcsán. Azt a célt tűzte ki ugyanis maga elé, hogy valódi szakmai mélyfúrásokat készíts a magyar egyház- és művelődéstörténet olyan elhanyagolt, vagy legalábbis kevésbé kutatott területein, amelyek nemcsak ismeretlenségükből fakadóan, hanem érdekességüknél fogva is könnyen felkeltik az olvasó érdeklődését. Ez a megállapítás jelen esetben mind az átlag műveltségű, mind pedig a történelem iránt élénken érdeklődő olvasók tekintetében megállja a helyét, sőt nem különben igaz a szakmát aktívan művelő oktatókra-kutatókra nézve is. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy a kötet lapjai az utóbbiak számára is számos etnográfiai, egyház- és eszmetörténeti kincset rejtenek magukban. A könyvben megjelentetett írások továbbgondolásra ösztönzik az olvasót, az egyetemi és PhD tanulmányokat folytatókat pedig – bőséges hivatkozási apparátusán keresztül – korabeli források egész tárházával látja el a kiadvány. Mindannyiunk számára jól ismert tény, hogy egy ilyen kiváló, s bizonyos értelemben akár „eklektikusnak” is nevezhető szellemi háttér-, illetve adatbázis adott esetben milyen hasznos segítségként kerülhet számításba egy-egy szemináriumi dolgozat, szakdolgozat, beszámoló, s nem utolsósorban doktori disszertáció elkészítésénél. Szigeti Jenő tanulmánykötete azonban nem csupán tudományos szempontból számít kuriózumnak és mutat fel több tekintetben is novumokat olvasóinak. A professzor emeritusként jelenleg is oktató szerző mélyen hívő protestáns emberként mindig is vallotta, hogy Teremtője őt elsődlegesen tanítani küldte. Nos, ez a tanító, nevelő, ha úgy tetszik, megjobbító szándék kétségtelen módon ott rejlik a kötetben szereplő gondolatok mögött, és még csak nem is kell ahhoz olyan mély alaposággal olvasnunk a sorok között, hogy a szerzőnek ezzel a nem titkolt szándékával rögvest szembesüljünk. Szilvási József, az Adventista Teológiai Főiskola rektora méltán vetette papírra e sorokat a tanulmánykötet előszavában:

„Az a csaknem húsz tanulmány, amit a szerző összegyűjtött ebbe a kötetbe, a hazai protestantizmus történetének számos kérdését érinti, de van egy közös vonása: a szerző nem az egyházra mint intézményre, hanem a hívek közösségére fordítja figyelmét. Azt vizsgálja, hogy a különböző korokban és élethelyzetekben hogyan éltek meg a hitet azok az emberek, akik számára pozitív értéket és életformájukat meghatározó tényezőt jelentett a vallásosság.”

Az elmúlt századok magyar népi kegyességi történetének a jelenleginél lényegesen kiterjedtebb vizsgálata, feltárása mind a mai napig komoly adósságát képezi a hazai néprajz- és kultúrakutatásnak.

A kötetben olvashatunk többek között Luther és Werbőczy találkozójáról, Szegedi Kis István életrajzának egy kevésbé ismert vallásnéprajzi motívumáról, a puritán kegyességi irodalomnak a népi vallásosságra kifejtett hatásairól, valamint a vallásfelekezeteknek a proverbiumokban való megjelenéséről éppúgy, mint például egy puritán üstfoltozó magyarországi zarándokútjáról. A kötet lapjain élénk tárulnak a különféle tizenharmadik századi lelkészsorsok, a korabeli házi istentiszteletek és a nazarénus házasságkötés puritán gyökerei is. Találkozhatunk itt Csokonai Vitéz Mihály állítólagos jövendöléseivel, a posztmodern vallásosság mai világunk működésében betöltött szerepének elemzésével, zárásként és egyben kitekintésként pedig a ferences muzsika néhány érdekességével.

Már e rövid felsorolásból jól látható, hogy Szigeti Jenő kutatása és gyűjtése kétségtelen módon csökkenti, noha nyilvánvalóan nem szünteti meg teljes mértékben a magyar kultúrakutatás fent említett adósságát. Ugyanakkor, miként azt jeleztük is, lehetséges irányokat megjelenítve inspirációt ad a folytatásához. Tudományos alapossága, olvasmányos, gördülékeny stílusa és a fenti témák lelki szempontú kutatása iránti elkötelezettsége révén a szerző e lehetőségre helyenként konkrétan rámutat, másutt pedig erre mintegy látens módon ösztönöz. Az Adventista Teológiai Főiskola gondozásában tavaly megjelent, de az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoportjának, valamint a Devotio Hungarorum Alapítványnak a támogatását is magán viselő kötetet szívből ajánlom minden olyan kedves olvasónak, aki valamilyen szinten fogékonyságot érez a hazai protestáns vallásosság ezen igen ritka és hallatlanul értékes gyöngyszemeinek tanulmányozására.

Tonhaizer Tibor